

İdarî İlimler Kongresi

Yazan: Prof. Süheyp DERBİL

Milletlerarası İdarî İlimler Enstitüsü yedinci kongresi 23 Temmuz 1947 Çarşamba günü İsviçre'nin merkezi olan Bern şehrinde toplanmıştı.

Bakanlar Kurulu kararla kongre ve enstitüde hükümetimizi temsil etmeğe görevlendirilmiştim. Kongre çalışmalarını ve sonuçlarını aşağıdaki satırlarda özetlemeğe uğraşacağım.

1.— Enstitü toplantısı :

Milletlerarası İdarî İlimler Enstitüsü 22 Temmuz 1947 Salı günü saat 16 da toplandı. Ertesi günü yapılacak kongre açılış töreni, törende söz söyleyecek murahhaslar, kongreye başkan vekili seçilecek kimseler hakkında kararlarını vererek dağıldı.

2.— Kongrenin açılış töreni :

Kongre Çarşamba günü, Millet Meclisi salonunda açıldı. 51 muhtelif millete mensup 850 kongreci salonu doldurmuştu. Hepimize birer radyolu mikrofona verdiler. Bu mikrofona ile hatiplerin sözlerini istediğimiz lisanından dinlemek imkânını bulacaktık. Kongreyi İsviçre Cumhurbaşkanı açacaktı. Enstitü başkanı bay Devèze cumhurbaşkanının teşrif etmek üzere olduğunu ve kendilerini ayağa kalkarak karşılamamız gerektiğini bildirdi. Hepimiz ayağa kalktık. Dinleyici localarında, gazeteciler localarında bulunanlar da hep birden ayağa kalktılar. Cumhurbaşkanı Bay Etter alkışlar arasında salona girdi ve başkanlık kürsüsüne çıktı. Bize tebessümle oturmamızı işaret ederek gür bir sesle nutkunu Almanca söylemeğe başladı. Belki bazı yerlerini anlıyamam korkusuyla mikrofona kulağıma takdim ve nutkunu Fransızca olarak dinlemeğe başladım. Fakat sonra pişman oldum. Çünkü Cumhurbaşkanı nutkunu Fransızca ve İtalyanca —yani İsviçrenin üç millî dili üzerinden— tekrar etti.

3.— Cumhurbaşkanı'nın nutku :

İsviçre Cumhurbaşkanı Bay Etter kongrecilere «hoş geldiniz» de-

dikten sonra memleketlerimize döndüğümüz vakit şunları söyleyebilme-mizi temenni etti: «İsviçreyi her zaman olduğu gibi bulduk. Bir küçük millet gördük ki bütün ihtirası olduğu gibi kalmak ve hürriyet, barış ve şeref içinde yaşamaktan ibarettir. Tarlalarını eken ve atölyelerinde ça-lışan küçük ve çalışkan bir millet gördük; bir millet ki ayrı dil ve yirmi kadar ayrı diyalektle konuşması iyi anlaşmasına hiç engel olmuyor. Bir millet ki bütün işlerini aklın ve gönlün düzenlediğini yabancılar ilk ba-kışta görebilirler.» Gönüllerimizi okşayan bu tatlı sözlerden sonra Cum-hurbaşkani sözü kongre çalışmalarına intikal ettirerek şunları söyledi:

«Kongreniz devletin vazifeleri ve bu vazifelerin en iyi surette yer-i-ne getirilmesi konusu üzerinde bilimsel fikir teatisine başlayacaktır. Şu sıralarda devlet vazifelerinin mahiyetini düşünmek çok faydalıdır. Fa-kat bu vazifelerin sınırlarını da düşünmelidir. Fertle devletin münase-betleri meselesini yeni baştan gözden geçirmek uygun olur. İnsanlık üye-rine çöken totalitercilik dalgaları, el sürülemez sandığımız birçok kav-ramları belirsiz ve şüpheli bir hale getirmiştir. Hiç unutmamalıyız ki devletin hakkı, ferdin hakkı ve hürriyeti ve ailenin hakkı ile sınırlan-mıştır ve devlet insan içindir, insan devlet için değildir. Şunu da unut-mamalıyız ki idarenin en yüksek kaidesi, ferdi hizmetine almak değil, insana ve vatandaşa hizmet etmek olmalıdır.»

Cumhurbaşkanı, kamu hizmetlerinde teknik ve mekanik ulaştırma (=rationalisation) işlerinde mutaassıp olmadığını, çünkü bazan bu me-kanik usullerin gönülleri ve ruhları sıktığı halde Maliye Bakanına bir ta-sarruf sağlamadığını söyledikten sonra kongreye tam başarı dileyerek sözlerine son verdi.

Enstitü Başkanı Bay Devèze, Cumhurbaşkanına kongrenin teşekkür-lerini sundu. Birleşmiş Milletler adına, U.N.E.S.C.O. adına İsviçre'ye te-şekkürler edildi ve saat 11 i 15 geçe oturuma son verilerek Standardizasyon sergisine gidildi.

4.— Standardizasyon sergisi :

Kamu idarelerinde kullanılan veya kullanılmak üzere yapılan ve tertiplenen makineler ve matbuatlar gösteriliyor; bunların nasıl kulla-nıldıkları, ne gibi işlere yaradıkları anlatılıyordu.

Bu makineler ve matbualar, idarî teşkilâta işlerin çabuk yapılması-nı sağlamak; yanlışlıkları, uygunsuzlukları önlemek için tertiplenmişti. Her bir makine ve matbua üzerinde uzunboyulu açıklamalar yapacak de-ğilim. Yalnız bir fikir edinmek isteyenlere küçük bir misal vermekle yetineceğim.

756 lira bina vergisi borcu olan bir mükellefin malmüdürlüğüne 256 lira ödediğini farzedelim ve malmüdürlüğünde yapılması gereken işleri gözden geçirelim :

- 1 — Mükellefe 256 liralık bir makbuz düzenlenip verilecektir.
- 2 — Makbuzun dip koçanına kimden, hangi vergi borcuna mahsuben, hangi tarihte, kaç para alındığı da yazılacaktır.
- 3 — Vezne defterine 256 lira tahsil edildiği yazılacaktır.
- 4 — Günlük deftere bina vergisi olarak 256 lira alındığı kaydedilecektir.
- 5 — Günlük defter kaydı büyük deftere geçirilecektir.
- 6 — Herbir vergi mükellefinin ne kadar borcu olduğunu, bu borcundan ne kadarını ödediğini ve ne kadar kaldığını göstermek, gerekirse kovuşturmağa girişmek üzere tutulan deftere de 256 lira ödediği ve 500 lira vergi borcu kaldığı yazılacaktır.

Sergide gösterilen makinelerden biri bu altı işi, altı kaydı bir çırpıda yapmaktadır. Mekanograf bir vuruşta hem makbuzu ve dip koçanını, hem de vezne defterini, hem günlük ve büyük defterleri, hem de mükelleflere mahsus defteri işlemektedir.

Böyle bir makine sayesinde elde edilen emek ve vakit tasarruflarının yanında muameledeki sağlamlık da gözönünde tutulmalıdır. Makinede bütün kayıtlara aynı rakamlar, aynı isimler yazılmıştır. El ile yazılınca rakamların, isimlerin veya başka açıklamaların defterlere yanlış nakledilmiş olmaları ihtimali karşısında hesapları, kayıtları yeni baştan karşılaştırarak düzeltmek gerekebileceği düşünülürse makinenin sağladığı faydalar daha iyi anlaşılır.

5.— Kongrenin gündemi :

Kongrede şu dört mesele incelenecek ve görüşülecektir:

- a) Dünya harbi sonrasında devlete düşen vazifeler ve idarî işlerde son harp sırasında yapılan denemelerden çıkarılacak dersler.
- b) Hükümet Başkanı ve Başbakanlık teşkilâtı.
- c) Memurların merkezi, bölgesel ve yersel idarelerin temşiyetine iştirakleri.
- d) Bölgesel ve yersel idarelerin merkezi âmirlikler (=autorités) karşısındaki durumu.

Her bir meselenin konusunu ve sınırını belirten açıklamaları ve sıra ile incelenmesini sağlamak için tertiplenmiş sorguları vardı.

Bu meselelerin her biri hakkında kongreye iştirak eden memleketlerin bir kısmı tarafından ayrı, ayrı raporlar gönderilmiş, bu raporlar

teksir edilerek kongrecilere dağıtılmıştı. Her bir meselenin bir genel raporü vardı. Bir meselenin incelenmesine genel raporün nutkile başlanıyordu. Genel raporün nutkundan sonra hatipler söz alıyorlar ve görüşlerini anlatıyorlardı. Tartışma sonunda kararlara varılıyordu.

884 sahife tutan raporların oldukları gibi dilimize çevrilmesi çok faydalı olabilirse de bu yazının çerçevesi dışında kalır.

Burada kısaca meselelerin mahiyetlerini aydınlatmak ve mesele ile ilgili bellibaşlı durumları ve düşünceleri belirtmekle yetineceğim.

6.— Harp sonrasında devlete düşen vazifeler:

Kongre gündemindeki bu birinci meselenin görüşülmesine 23 Temmuz 1947 Çarşamba günü saat 14,30 da başlandı. Meselenin mahiyeti şöyle çözümleniyor ve açıklanıyordu.

I.— Devlet içinde idarenin rolü:

1 — Fert ve topluluk.

Ferdin topluluk hayatına hazırlanması.

Okulun ve medenî eğitimin rolleri.

2 — Medenî eğitim kavramı ve amacı.

3 — Medenî eğitim, bilhassa harp sonrasında niçin zaruridir?

4 — Bu eğitim vazifesi kime düşer?

a) Niçin okulun ayrı bir önemi vardır?

b) Okuldan sonra medenî zihniyet nasıl geliştirilebilir?

c) Memleketinizde medenî eğitimi sağlayan başka kurumlar var mıdır?

II.— İdarenin durumu ne olmalıdır?

1 — Kanun ve parlamentoya karşı?

2 — Mahkemelere karşı?

3 — Siyasal partilere karşı?

4 — Vatandaşa karşı? İdare ile vatandaş arasındaki münasebetlerde güvenlik nasıl sağlanabilir? İdare vatandaş ne gibi haklar tanımalıdır? İdare vatandaştan nasıl bir davranış isteyebilmelidir?

5 — Özerk organlara, komünlere, meslekî topluluklara karşı idarenin durumu ne olmalıdır?

III.— İdarî faaliyetin (etkinliğin) gelişmesi.

A. Harpten önce devletin müdahale etmediği halde harbin devlet müdahalesini zarurî kıldığı sahalara var mı?

B. Harp sonrasında, idarî etkinlikte (=faaliyet=action) ne gibi değişiklikler olacağı düşünülebilir?

1 — Kamusal maliye sahasında:

- a) Vergilerin toplanma usulünde yapılacak islâhat var mıdır?,
- b) Vergi davalarını yargılama usulünde yapılacak islâhat var mıdır?

2 — İdarî etkinliğin (=faaliyetin) teşkilâtlandırılması maddesinde:

- a) İdarenin yapısı (=structure) hakkında.
- b) Çalışma metodu hakkında.
- c) Binalar ve levazım hakkında.
- d) Normalleştirme ve uslaştırma (=rationalisation) hakkında.
- e) Memurlar hakkında.

Ne gibi değişiklikler derpiş edilebilir?

C. Toplumsal işler ve halkın genliğini sağlamak sahasında:

1 — Toplumsal sigorta hakkında?

2 — Yoksullara yardım, yoksullukla savaş ve bilhassa harp felâket-zedelerini korumak hususlarında?

3 — Konut kıtlığına karşı savaş hususunda?

4 — İş bulma hizmeti hakkında?

5 — Nüfus politikası hakkında?

Ne gibi değişiklikler olacağı tahmin edilebilir?

IV.— Kamusal idareye ait vazifelerin ve hakların sınırı :

- A. Şahsın ve ailenin hakları bakımından;
  - B. Meslekî toplulukların özerklikleri bakımından;
  - C. Bilimsel araştırmaların bağımsızlığı bakımından;
  - D. Mahkemelerin bağımsızlığı bakımından;
- İdare ne gibi tahditlerle bağlı tutulmalıdır?

V.— Milletlerarası münasebetler ve milletlerarası memurlar.

Milletlerarası memurların görünmesi dolayısıyla beliren meseleler;

- a) Milletlerarası zihniyetin millî teşekküllerle münasebetleri;
- b) Milletlerarası memurlar (=fonctionnaires internationaux) yetke (=imperium=sulta=) sahibi midirler?
- c) Milletlerarası idarelerde iyerarşinin mahiyeti nedir?

Böylece açıklanan birinci meselenin hakkında muhtelif memleketlerden gelen ve basılıp kongrecilere dağıtılan raporların sayısı 15 dir.

Buna genel raportör Bay Leimgruber'in genel raporunu katmak yerinde olur. Raporların taallük ettiği memleketler basılış sırasile: Birleşik Amerika, Belçika, Hollanda, Portekiz, İsviçre, Macaristan, Fransa, Türkiye ve Yunanistan'dır.

Burada raporları ayrı ayrı incelemekten, hattâ meselenin tümünü bir arada gözden geçirmekten ise bazı önemli maddeleri üzerinde durarak önemli görünen durumları ve düşünceleri belirtmenin daha uygun olacağını sanıyorum.

7.— Fert ve topluluk:

Topluluk dışında insan değil hattâ hayvan bile tasarlanamaz. Topluluk insanlık kadar eskidir. Medenî insan kendini katmerli topluluklar içinde bulur: Devlet, aile, köy, şehir; kasaba; meslektaşlar; arkadaşlar ve ilh... gibi.

Ferdin içinde bulunduğu topluluklara karşı durumunu ve davranışını inceleyen Bâle Üniversitesi Profesörlerinden Bay Wackernagel bunu üç tipe irca ediyor:

1 — Fertle topluluk arasındaki bağ sırf maddidir. İçten bağlanma yoktur. Fert topluluğa bir takım menfaatler sağlamak düşüncesiyle bağlanmıştır. Fert içinde bulunduğu veya içine girdiği topluluğa karşı belki de düşmandır. Fakat toplumsal veya ekonomik menfaat kaygısı veyahut bulunduğu topluluktan çıkması halinde başgösterebilecek sakinçalar veya tehlikeler korkusu ferdi ısınmadığı, sevmediği, belki de öğrendiği bir topluluk içinde tutmaktadır..

2 — Fert topluluk tarafından emilmiştir. Ferdin topluluğa bağlılığı bütündür; «ben»liği silinmiştir, kişisel değer duygusu, kişisel sorumluluk duygusu kalmamıştır.

Totaliter devletlerde bu halin sağlanmasına çalışılır.

3 — Fert ile topluluk arasındaki üçüncü tip münasebeti profesör Wackernagel «dayanışma» kelimesile ifade ediyor. Dayanışma (=tesanüt=solidarité) halinde sarsılmaz bir «benlik» duygusuna bir «bizlik» duygusu katılır.

Fert, kişisel hürriyet duygusunu kaybetmeden siyasal topluluk içindedir ve saltık bir değerle saltık bir sorumluluk taşıdığını bilmektedir. Bu davranışa medenî zihniyet denilebilir.

Ancak bu üç tip davranış pek seyrek olarak yalın bir halde bulunur; **çok kere fertlerde bileşik olarak belirir.**

8 — Okulun medenî eğitimde rolü:

Lizbon üniversitesi idare hukuku profesörü Bay Marcelo Caentano-ya göre:

«Medenî eğitim sözü ile insanların, vatandaş olmak sıfatile, memleketin ve hükûmetin idaresine iştirâke hazırlanmaları kastedilir.

«Vatandaşların devlet işlerine iştirâk etmeleri için, Devlet teşkilâtı hakkında, hükûmet meseleleri hakkında, idarî güçlükler hakkında az çok bilgi sahibi olmaları gerektir.»

«Okul, genç kitleyi ilk defa olarak seçkinlerin karşısına çıkarır. Öğretmenler, çocukların hayatta ilk tanıştıkları seçkin kitledir. Öğretmen tinsel, anlksal ve toplumsal bir yetkedir. Okul öyle bir topluluktur ki çocuk orada ilk dayanışma, yardımlaşma ve disiplin denemelerini yapar. Bu ilk denemelerin yapılış tarzı çocuğun geleceği için pek önemlidir. Öğretmenin sözlerinden ve derslerinden çok davranışları ve okuldaki hayat çocuğun medenî eğitimi üzerinde etki yapar. Bununla beraber sistemli bir öğretim de çok esaslı bir rol oynar».

Profesör Wackernagel'e göre medenî eğitimin amacı çocuğun devlet denilen siyasal topluluğa girmesini sağlamak olmamalıdır. Aristo'nun dediği gibi insan siyasal bir hayvan olduğundan çocuk ister, istemez siyasal topluluğa girecektir. Medenî eğitim çocuğun siyasî topluluğa girmesini değil, uygun bir tarzda girmesini sağlamalıdır. Ferdi topluluk içine alan bağlar sırf maddî olmamalıdır. Ferdin devlet topluluğuna girişi bir bükülme halinde, her türlü kişisel değer ve sorumluluk duygularını yokeden bir silinme tarzında da olmamalıdır. Çocuğun siyasî topluluğa dayanışma davranışı ile girmesi sağlanmalıdır. Ancak, bu işi resmî okullar, doğrudan doğruya uygulamaya kalkışmamalı, öğretimle yetinmelidir. Yoksa okul asker ocağına döner ve çocuklar bir tornadan çıkmış tırazan babalarına benzemeğe başlar. Fakat okul, dolayısıyla medenî eğitime büyük hizmetler eder ve etmelidir. Hele ortaokulların amacı hürriyetini ve sorumluluğunu bilen, her söze kapılmıyan, kendi düşünce ve kanaatına göre hareket eden vatandaşlar yetiştirmek olduğuna göre resmî öğretimin medenî eğitime dolayısıyla çok önemli yardımları dokunur.

Bay Lefas'nın bildirdiğine göre: Fransa'da eskiden millî eğitime pek önem verilmezmiş. 1914 - 1918 harbinden sonra bir gelişme olmuş, kamu işlerinin görülmesine halk kitlelerinin gittikçe artan bir yakınlıkla iştiraki, her bir vatandaşın rolünü büyütmüş. Ekonomik yaşayışın yeni şartları toplumsal münasebetleri değiştirmiş ve meslekî faaliyetler arasındaki karşılıklı bağılıkları artırmış. Bu durum karşısında her va-

tandaşın yeni topluluğa karşı görevlerini ve sorumluluklarını açıkça öğrenmesi gereği kendini duyurmuş.

Fransa'da ilk okulların ders programlarını belirten 17 Ekim 1945 tarihli kararname, çocukların yaşlarına uygun olmak üzere, ahlâk ve eğitim konusu üzerinde her gün 15 dakikalık bir konuşma yapılmasını emretmektedir. Orta okulların ders programlarını belirten 26 ve 27 Haziran 1945 tarihli kararname ise bu okullarda haftada bir saat «toplumsal yaşayışa erginleme» (=initiation à la vie sociale) dersi verilmesini emretmiştir.

Profesör Dendias'in raporuna göre Yunanistan'da medenî eğitim dersleri ilk okullarda tarihsel ve siyasal bakımdan, jimnazlarda ise «vatandaş eğitimi» başlığı altında hukukî bakımdan verilmektedir. Hukuk fakültelerile buna benzer yüksek okullarda medenî eğitim dersinin ölçüsü geniş tutulmuştur.

9.— Medenî eğitimi sağlayan başka kurumlar :

Okullar öğrettikleri bilgilerle medenî eğitime ne kadar hizmet ederlerse etsinler, hayata atılmamış olan öğrenciler de memleketin siyasî, içtimâî, idarî yapısı hakkında canlı ve doğru anlayışların kökleşmesini sağlayamazlar. Esasen bütün vatandaşların orta ve yüksek öğrenim yapmaları istenemez. İlk öğrenimle kalacak büyük vatandaş kitlesini de düşünmek lâzımdır.

İngiltere'de Young Peoples Colleges ve Workers Educational Association gibi dernekler, Portekiz'de «Mocidade Portuguesa» kurumu, bizde Halkevleri, muhtelif memleketlerde spor kulüpleri, izcilik, siyasî partiler, kitaplıklar medenî eğitimin gelişmesine hizmet etmektedirler.

10.— Kamu idarelerinin durumları ne olmalıdır?

Profesör Caentano'ya göre: Kamu idarelerinin kanunlara karşı durumları itaat olmalıdır. Kamu idareleri kanunları uygulamakla görevlidir.

Mahkemelere karşı kamu idarelerinin durumu bağımsızlık, saygı ve işbirliği olmalıdır.

Siyasî partilere karşı kamu idareleri tam bir bağımsızlık göstermelidir. Bir memleket için en büyük nimet, hükûmette kararsızlık olsa ve siyasî kuvvet tutukluğa uğrasa dahi işliyebilecek sürekli bir idareye sahip olmaktır. İktidar mevkiinde olan partilerin programları kanunlara in'ikâs eder. İdare, siyasî parti programlarının yalnız kanunlara geçen kısımlarile ilgilenmelidir.

Vatandaşa karşı kamu idaresinin davranışı aşağıdaki prensiplere dayanmalıdır:

- a) Özel menfaatlere karşı bağımsızlık. (1)
- b) Kamu menfaatinin ve kanunun uzlaşmaz savunması (2).
- c) Her türlü bilgi edinmek isteklerinin, ıslâhat telkinlerinin, iyi niyetli tenkitlerin dostça karşılanması.
- d) Vazifelerini öğrenmek ve yerine getirmek isteyen vatandaşlara hasbî yardım.
- e) Kanunla tanınmış haklara ve bu arada istitaf ve idarî dava haklarına karşı saygı.

Kamu idareleri vatandaşlardan saygı ve işbirliği davranışı isteyebilir. Özerk idarelere, komünlere, meslekî kurumlara karşı kamu idarelerinin davranışı özerkliklerine uygun olmalıdır. Bunun için, kamu idareleri yetkilerini iyi bilmelidir. Bu ise bazan ince bir mesele teşkil eder. Kamu idareleri özerk organlarla işbirliği etmeli ve onlara görevlerini yerine getirmek, düştükleri güçlükleri yenmek hususlarında yardımlarını esirgememelidir.

11.— İdarî faaliyetin (etkinliğin) gelişmesi.

Harp, hemen bütün devletleri istihlâki düzenlemek gibi bir takım iktisadî işlere müdahale etmek durumuna sokmuştur. Fakat birçok memleketlerde bu müdahaleler hoşnutsuzluk uyandırmıştır. İktisadî devletçilik cereyanları bu yüzden epeyce sarsılmış ve zayıflamış bulunmaktadır. Ancak, çalışma şartlarını düzenleme, işçi sigortası gibi sosyal sahalarda devletin müdahalelerini arttırması istenmektedir.

Harp sırasında katlanılan büyük fedakârlıklar, yapılan büyük israf- lar ve tahripler yüzünden istihlâk maddeleri ve ham maddeler kıtlamış ve elde bulunan az miktardaki malların vatandaşlar arasında hakkaniyete uygun şekilde bölüşülmesini sağlamak için devletin müdahalesi gerekli olmuştur.

Millî para değerini korumak, devlet borçlarını düzenlemek, vergi sistemlerini düzeltmek, idarî teşkilâtın yapısını ve çalışma metodlarını kamu ihtiyacına uygun hale getirmek, sosyal sigortaları geliştirmek, yok-

(1) Caentano'nun bu düşüncesi doğrudur. Ancak özel menfaatlere karşı bağımsızlık göstermekle kalmamalı - bence - ilgi de göstermelidir.

(2) Kanundan ve kamu menfaatinin hiç bir fedakârlığa razı olmamakla beraber özel menfaatları kamu menfaatile uzlaşabilecek bir çığıra sevk edebilmek kamu idareleri için - bence - bir başarı sayılmalıdır.

sullukla savaş, yoksullara yardım, mesken buhranını hafifletmek, işsizlere iş sağlamak, nüfus politikası, ferdi hürriyetleri korumak, güzel sanatları kayırmak, işçi ile iş veren arasında hakkaniyeti sağlamak, memleketin askerlik bakımından olduğu kadar fikir ve kültür bakımından, ekonomi bakımından savunmasını sağlamak, barışı sağlamak işleri harp sonrası kamu idarelerine düşen ve önemleri bir kat daha artan faaliyet konuları olmuştur.

12.— Kamusal idareye ait vazifelerin ve hakların sınırı.

Şahsın ve ailenin hakları bakımından ferdi hürriyetleri genişletmek ve idarenin müdahalelerini daraltmak isteği ileri sürülmüştür. İdare, insan haklarına ve insanların maddî ve manevî menfaatlerine saygı göstermelidir. İdarenin vazifesi, sağlığı korumak, eğitim ve kültürü sağlamak, güvenliği kayırmak yollarıyla insan şahsiyetinin gelişmesine yardım etmektir.

İdare, kamu menfaatlerine olduğu kadar, fertlerin mutluluğuna da hizmet etmek görevindedir.

Fertlere sağlanması gereken en esaslı haklar şunlardır:

- 1.— Güvenlik hakkı ki buna «korkuya karşı hürriyet» hakkı da denilmektedir;
- 2.— Sürekli aile kurmak ve çocuklarını serbestçe terbiye etmek hakkı;
- 3.— Mülkiyet hakkı;
- 4.— Kamu idarelerine veya idare edenlere karşı haksız bulduğu işlemler veya kararlar dolayısıyla dava hakkı.

İdare, ailelere çocuklarının eğitimi işinde yardım etmeli, fakat bu yardımı ailenin haklarına ve isteklerine saygı göstererek yapmalıdır. Ancak, ailenin ihmali halinde idarenin çocuk eğitim işlerine karışması yerinde olur. İdare, meslekî toplulukların özerkliklerine saygı göstermeli; fakat bu gibi toplulukların patrimuanlarını nasıl idare ettiklerini denetlememeli ve bir takım siyasî cereyanlara kapılarak amaçlarından uzaklaşmalarına meydan vermemelidir.

Bilimsel araştırmaların bağımsızlığı bakımından idarenin haklarını sınırlamak nazik bir meseledir. Bilim olaylara dayanır. Bilimsel araştırmaların amacı nesnellik (objectivité=şeyiyet=)dir. Bilgin yaptığı gözlemlere (=müşahedelere) saygı göstermekten hiç ayrılmamalıdır.

Bilim, saltık (absolu=mutlak=) ve bağımsız bir kuvvettir; hakikatı bulmağa çalışır. Bilimi zorlamağa ve bilimi herhangi bir menfaatin hizmetine sokmağa kimsenin, hatta devletin bile hakkı yoktur. Şüp-

hesiz ki bilim adamının vazifesi bilgi edinmekten ibaret değildir; elde ettiği bilgileri, ulaştığı hakikatları yaymak da bilim adamının vazifesidir. Eğitimde hakikatin değeri çok yüksektir: Eğitimin esası insanları hakikatlara ulaştırmaktır. Bu sebeple bilgin eğitim vazifesini yapabilmek için bilimsel araştırma yolunu değiştirmek zorunda değildir.

Bilimsel araştırma masrafları devlet bütçesinden verilince, idarenin araştırmalara hiç karışmamasını istemek fazla olur. İdare, araştırmalarda kovuşturulacak metodlara, kullanılacak araçlara hiç karışmamalıdır. Fakat araştırmaların amacı ve konusu hususlarına da hiç karışmaması istenemez. En doğrusu, uzun vadeli bilimsel araştırmalar için birer program düzenleyip devletçe kabulünü sağlamak ve bu program gereğince çalışmaktır. Her yıl, bütçe dolayısıyla işin yeni baştan tartışılması böylelikle önlenmiş olur.

Mahkemelerin bağımsızlığı hakkında genel raportör Bay Oscar Leimgruber diyor ki: «İki hakikat olamayacağı ve bu sebeple bilimin ve bilimsel araştırmaların yorulmak bilmeksizin bu hakikatı belirtmesi gerektiği gibi ancak bir adalet, bir hak olabileceğinden yargıç tam bir bağımsızlıkla ve hiç çekinmeksizin bunu aramalı ve kendisinden hüküm bekliyenlere bunu bildirmelidir.»

Profesör Caentano'ya göre mahkemelerin bağımsızlığı anayasanın esas prensiplerinden olmalıdır. İdare mahkemelerin yargılamalarına ve hükümlerine tam bir saygı göstermelidir: İdarenin yetkesi (autorité=) mahkeme karşısında durur. Ancak fertler tarafından hakkın kötüye kullanılmasını önlemek ve kamu idarelerinin asılsız davalarla oyalanmasına engel olmak için konulmuş idari inancaları haklı bulmak yerinde olur.

13.— Milletlerarası münasebetler ve milletlerarası memurlar.

Milliyetçi zihniyetle milletlerarası zihniyet birbiriyle uzlaşıp bağdaşabilir mi? Bir insan milletlerarası bir kurumda bir görev almakla kendi milliyetini bir tarafa bırakabilir mi ve bırakmalı mıdır?

Profesör Caentano'ya göre: Ülküsel (=idéal) bir milletlerarası memur doğduğu memleketi ve milliyetini unutmamalıdır. Buna imkân olmadığına göre milletlerarası memurun tarafsız bir düşünüş, muhtelif milletlerin karakter, eğitim ve siyasi kuruluşlarındaki farkları anlayış sahibi olmas ile yetinmek kabildir.

Milletlerarası memurlar yetke (imperium=sulta=) sahibi değildir. Yetke egemenlikten gelir, milletlerarası bir egemenlik yoktur.

Milletlerarası kurullarda iyerarşinin milli kurullardaki iyerarşiden başka bir nitelikte olması için bir sebep olmasa gerektir.

Columbia üniversitesi başkanı Bay Butler'e göre: «Milletlerarası zihniyet (esprit international=) dış münasebetleri ve dış işleri düşünmek ve medenî dünyanın muhtelif milletlerini, eşit ve dost olarak medeniyetin ilerlemesine, ticaretin ve endüstrinin gelişmesine, dünyaya bilgi ışığının ve eğitimin yayılmasına elbirliği ile çalışan varlıklar olarak ele almak alışkanlığından başka birşey değildir. Gerçek milletlerarası zihniyet millî ruhla, millî karakterle ve millî geleneklerle pek güzel bağdaşabilir. Milletlerarası zihniyet tarihî geleneklere dayanır ve büyük veya küçük milletlerin dehalarına, şereflerine ve bağlılıklarına hitap eder; medenî milletleri bir billûrun her biri kendine göre medeniyet ışığını ışılatan birer yüzü, her biri bir kıymetli taşın bütünlüğüne giren bir parçası gibi telâkki eder.»

Birleşmiş Milletler Derneğinde çalışan milletlerarası memurların mensup oldukları memleketlere karşı bağımsızlıklarına hem kendilerinin, hem uyrukluğunda buldukları devletin saygı göstermesi şu iki yazılı kaide ile sağlanmıştır:

«1.— Birleşmiş Milletler Derneği Genel Sekreteri ve memurları vazifeleriyle ilgili olmak üzere hiç bir hükûmetin veya kurulun dışındaki bir âmirlikten hiç bir emir ve talimat isteyemezler ve kabul edemezler.

2.— Kurulun herbir üyesi Genel Sekreterlik veya memurluk vazifelerinin tamamen milletlerarası niteliğine saygı göstermeği ve işlerinde bu kimseler üzerinde etki yapmağa kalkışmamayı taahhüt eder.»

Milletlerarası memurların milletlerarası vazifelerini yaparlarken uyruğu buldukları hükûmetin nüfuzu altında kalmaması için icabı olarak sayılmaktadır.

Kongre gündemindeki diğer meselelerin incelenmesini ileriki yazılarıma bırakıyorum.